

Nykyri Aleks

Sateenkaariperheiden lapset kouluissa

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Interkulttuurinen luokanopettajaohjelma
2023

Oulun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Sateenkaariperheiden lapset kouluissa (Aleksi Nykyri)
Kandidaatin tutkielma, 27 sivua
Toukokuu 2023

Tässä tutkielmassa käsittelem suomalaisen tutkimuksen vähäisyyden vuoksi kotimaisen lisäksi myös ulkomaisia tutkimuksia siitä, minkälaisessa asemassa sateenkaariperheiden lapset ovat koulu yhteisöissä niin sosiaalisesti, kuin myös esimerkiksi arvosanojen perusteella. Tutkielman tarkoitus on avata saman sukupuolisten vanhempien mahdollisia vaikutuksia lasten asemaan koulu yhteisöissä tarkastelemalla niin kvalitatiivisia lähteitä, kuten tutkimuksia lasten henkilökohtaisia kokemuksia kouluarjestaan, kuin myös kvantitatiivisia lähteitä, jotka sisältävät muun muassa vertailutietoja eri taustaisten lasten numeraalisesta koulumenestyksestä.

Tutkimukseen on valikoitu kirjallisuuslähteitä yleisesti länsimaista, mutta etenkin Euroopasta, jossa aiheen tutkimus on ollut tähän mennessä laajinta vapaamman lainsäädännön ja vähemmän stigman vuoksi. Euroopan lisäksi tutkimuskirjallisuutta on myös mm. Yhdysvalloista, jossa tutkimusta etenkin kvalitatiivisessa kontekstissa on tehty kasvavissa määrin vuoden 2015 saman sukupuolisten parien avioliittojen laillistamisen jälkeen.

Tutkimus pyrkii mahdollisimman kattavan tutkimuskirjallisuus pohjan kautta antamaan mahdollisimman johdonmukaisen kuvan sateenkaariperheiden lasten asemasta ympäri läntistä maailmaa. Tämän avulla pyritään myös luomaan kuva siitä, minkälainen näiden lasten luoma mikrokulttuuri on ja kuinka sen voisi ottaa paremmin huomioon koulu ympäristössä.

Avainsanat: sateenkaariperheet, saman sukupuoliset vanhemmat, koulu yhteisö, lapset

University of Oulu
Faculty of Education
Status of children of same sex parents in school communities (Aleksi Nykyri)
Bachelor's thesis, 27 pages
May 2023

In this thesis I will be going through the life of children of same sex parents in social as well as numerical contexts in a broad western context due to the lack of Finnish research about the topic. The purpose of this thesis is to give insight of the possible influence of having same-sex parents regarding their children's status in school life. This thesis will inspect the topic through both qualitative and quantitative points of view to produce as comprehensive picture of the phenomenon as possible.

The thesis is based on literature sources from Western countries in general, but especially from Europe, where research on the topic has been the most extensive so far due to more liberal legislation and less stigma. In addition to Europe, there is also research literature from e.g. the United States, where research, especially in a qualitative context, has been done in an increasing extent after the legalization of same-sex marriages in 2015.

Through comprehensive research literature base, the study aims to give as coherent picture as possible of the position of children in same-sex parent families around the Western world. The thesis also aims to create a picture of what the microculture created by these children is like and how it could be better taken into account in the school environment.

Keywords: rainbow families, same sex parents, school community, children

Sisältö / Contents

Johdanto.....	5
1.1 Sateenkaariperheiden määrittely.....	5
1.2 Sateenkaariperheiden lapset.....	6
1.3 Tutkimusmenetelmät ja kirjallisuuden valikointi.....	6
1.4 Tutkimusaiheen rajaaminen.....	7
2. Sateenkaariperheiden lasten tutkimus.....	10
2.1 Sateenkaariperheisiin kohdistuvat asenteet maailmalla.....	10
2.2 Tutkimus sateenkaariperheiden lasten koulumenestyksestä.....	12
2.3 Sateenkaariperheiden lasten sosiaalinen asema kouluyhteisöissä.....	13
2.4 Sateenkaariperheiden lasten tutkimuksen kritiikki.....	18
3. Pohdinta.....	20
3.1 Kulttuuristen erojen vaikutukset sateenkaariperheiden lasten elämiin.....	20
3.2 Yhteneväisyyksien löytäminen.....	20
3.3 Sosiaalisen aseman tutkiminen ja parantaminen.....	21
4. Loppupäätelmä.....	23
5. Lähteet.....	25

1. Johdanto

1.1 Sateenkaariperheiden määrittely

Tässä tutkielmassa käsittelen otsikon mukaisesti sateenkaariperheitä ja näiden lasten asemaa kouluuyhteisöissä niin suomalaisessa, kuin myös ulkomaisessa kontekstissa. Sateenkaariyhteisön ollessa nykyään hyvin moninainen käsite on kuitenkin hyvä rajata aihetta tarpeellisella tavalla. Tutkielmassa käytetty määritelmä sateenkaariperheestä ei ole universaali, mutta se on tutkielman aiheen, sekä tutkielmassa käytetyn kirjallisuuden suhteen järkevimmäksi katsomani termirajaus.

Sateenkaariperheet, joilla tässä tutkielmassa viitataan saman sukupuolisista vanhemmista koostuviin ydinperheisiin, tai uusioperheisiin ovat tulossa jatkuvasti suuremmaksi osaksi yhteiskuntaa ympäri maailmaa asenteiden ja normien muuttuessa jatkuvasti liberaalimpaan ja suvaitsevaisempaan suuntaan. Etenkin länsimaisissa yhteiskunnissa lapsia omaavat sateenkaariperheet ovat olleet jo hetken aikaa näkyvä vähemmistö adoption ja hedelmöityshoitojen ollessa jo laajalti levinnyt mahdollisuus saman sukupuolisille pareille, joilla on halukkuutta perustaa perhe. Sateenkaariperheitä muodostavat myös saman sukupuoliset vanhemmat, joilla on taustallaan aiempia suhteita eri sukupuolien kautta ja näistä suhteista myös lapsia. Sateenkaariperhe onkin osaltaan tässä tutkielmassa liukuva käsite, jonka yhdistävänä päätekijänä voi kuitenkin nähdä saman sukupuoliset vanhemmat, joiden perheeseen kuuluu myös yksi, tai useampi lapsi. Samaa määritelmään ovat päätyneet myös Lipasti & Pietiläinen artikkelissaan ”Sateenkaariperheiden määrä kasvaa – osa perheistä jää tilastoissa yhä piiloon” (2020), joka tutkii aihepiiriä suomalaisessa kontekstissa Tilastokeskuksesta saatavilla olevien tietojen valossa. Tässä tutkielmassa hyödynnetyissä kirjallisuuslähteissä voi myös huomata eroja sateenkaariperheen määrittelyissä etenkin eri maalaisten tutkimusten kesken, mutta tutkielma pyrkii näistä näkemyseroista huolimatta luomaan selkeän ja suoraviivaisen kokonaiskuvan aiheesta.

1.2 Sateenkaariperheiden lapset

Sateenkaarivanhempien yleistymisestä on seurannut myös se, että lasten keskuuteen on muodostunut uusi vähemmistö saman sukupuoliset vanhemmat omaavien perheiden lapsista. Jo 2002 ”Educational Leadership”-lehteen kirjoitettu artikkeli ”Welcoming Children from Gay Families into Our Schools” (Lamme & Lamme, 2002) otti tarkasteluun tämän ihmisryhmän ja toteaaakin, että ”riippumatta heidän omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan nämä lapset tulevat homoyhteisöjen tosiasiallisiksi jäseniksi” vanhempiensa kautta (Lamme & Lamme, 2002). Nämä lapset kuuluvat yhteiseen mikrokulttuuriinsa, jota ei tämän näkyvyyden vasta tuoreen kasvun takia ole ehditty tutkia vielä juurikaan suomalaisessa yhteiskunnassa, tai muuallakaan maailmassa. Suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan perusopetuksen tehtävänä Suomessa on kuitenkin ”--edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Tätä tavoitetta tukeakseen opetushenkilöstön on tunnistettava ja omattava edes jonkinlaista ennakkotietämystä oppilaidensa kulttuuritaustoista ja tiettyjä oppilasryhmiä yhdistävistä makro- ja mikrokulttuureista, mikä luo puolestaan tarvetta tutkimukselle eri makrokulttuurien edustajien asemasta. Tämän vuoksi onkin tärkeää tutkia monipuolisesti tätä kasvussa olevaa mikrokulttuuria ja sen edustajia, sekä näiden asemaa yhteiskunnassa, mutta erityisesti kouluissa koulumaailmassa ympärillä olevien ihmisten muodostaessa kouluikäisille lapsille kyseisen elämänvaiheen tärkeimpiä yhteisöjä.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja kirjallisuuden valikointi

Tutkielma on kandidaatin tutkielman normien mukaisesti tehty pitkälti kirjallisuuskatsauksen muodossa ja sisältää eri tasoista tutkimuskirjallisuutta niin kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten tutkimusten, kuin myös tutkimuksia käsittelevien akateemisten artikkeleiden muodossa. Tutkielmaan on pyritty valikoimaan kirjallisuutta mahdollisimman laajasti eri kulttuuriympäristöistä ja myös eri tutkimuksen aloilta mahdollisimman kollektiivisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Tutkimuskirjallisuus kuitenkin painottuu tutkielman aiheen subjektiivisuuden vuoksi suurimmilta osin sosiaalipsykologiaan, yhteiskuntatieteisiin ja kasvatustieteisiin näiden ollessa

kokonaisuudessaan enemmän subjektiiviseen suuntaan kallistuvia ja nimenomaan esimerkiksi sosiaalisia oikeuksia tutkivia tieteen aloja.

Tutkielmassa käytetystä kirjallisuudesta suuri osa on kerätty internetin akateemisen kirjallisuuden hakukoneita, kuten Google Scholaria ja Ebscoa hyödyntäen digitaalisen materiaalin hankintaan, mutta myös esimerkiksi perinteisten kirjastojen fyysisen kirjallisuuden valikoimaa on omalta osaltaan hyödynnetty etenkin suomalaisen ja verrattain vanhemman tutkimuskirjallisuuden etsimiseen.

Tutkimuskirjallisuuden laajuuden ja monipuolisuuden vuoksi ei ole realistista tavoitella konklusiivista ja kokonaisuutta yleistävää lopputulosta, vaan tutkielman on ennemmin tarkoitus antaa kattava pohja tulevalle tutkimukselle aiheesta. Laajan tietomäärän pohjalta tehty tiivistelmä sateenkaari-perheiden lasten asemasta koulu-yhteisöissä voikin antaa ponnellista tarkemmalta tietyin alueen tutkimukselle alueiden kulttuureita ja esimerkiksi yleisiä poliittisia suuntauksia vertaamalla alueisiin, joissa tässäkin tutkielmassa esiintyvää tutkimusta on jo tehty.

1.4 Tutkimusaiheen rajaaminen

Tässä tutkielmassa käsittelen etenkin suomalaisen tutkimuksen vähäisyyden vuoksi kotimaisen kirjallisuuden lisäksi myös ulkomaisia tutkimuksia siitä, minkälaisessa asemassa sateenkaari-perheiden lapset ovat koulu-yhteisöissä niin sosiaalisesti, kuin myös esimerkiksi numeraalisten arvosanojen perusteella. Tutkielman tarkoitus on avata saman sukupuolisten vanhempien mahdollisia vaikutuksia heidän lastensa asemaan koulu-yhteisöissä tarkastelemalla niin kvalitatiivisia lähteitä, kuten tutkimuksia lasten henkilökohtaisista kokemuksista kouluarjestaan, kuin myös kvantitatiivisia lähteitä, jotka sisältävät muun muassa vertailutietoja eri taustaisten lasten numeraalisesta koulumenestyksestä. Kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta yhdessä hyödyntämällä tämä tutkielma pyrkii antamaan niin subjektiivista (kvalitatiivinen), kuin myös objektiivisempaa (kvantitatiivinen) kuvaa aiheesta. Tutkielman keskittyessä enemmän lasten sosiaaliseen asemaan koulu-yhteisöissä ja vähemmän numeraaliseen menestykseen on kuitenkin jopa

oletettavaa, että subjektiivinen kvalitatiivista pohjaa hyödyntävä tieto on tutkielmassa suurem-
massa osassa. Kvalitatiivinen tutkimus antaakin osaltaan arvokasta lisäperspektiiviä kvantita-
tiivisen näkökulman lisäksi.

Laajimpia tähän mennessä aiheesta tehtyjä sateenkaariperheiden lasten numeraalisia tuloksia
tarkastelevia tutkimuksia löytyy mm. Länsi-Euroopasta ja sosiaalista asemaa tutkivia tutkimuk-
sia taas Etelä-Euroopasta. Eurooppalainen tutkimus onkin kontekstissaan laajinta tähän men-
nessä tehtyä ja toisaalta taas tutkimus esimerkiksi aasialaisessa kontekstissa vaikuttaa olevan
lähes olematonta. Yhdistyneiden kansakuntien kehitysosaston Aasian ja Tyynenmeren osasto
onkin aloittanut alueensa osalta LGBTI-väestöä koskevan ja heidän olojaan parantavan ohjel-
man ”Being LGBTI in Asia and the Pacific” (UNDP), jonka ansiosta myös Aasiassa on alettu
tekemään tämänkin tutkimuksen aihetta sivuavia tutkimuksia. Olennaisimpana esimerkkinä tä-
mänkaltaisesta tämänkin tutkielman aihetta sivuavasta tutkimuksesta voi pitää UNESCO:n ja
Yhdistyneiden kansakuntien viime vuosikymmenen puolessavälissä yhteistyössä tekemää
”Asia-Pacific Consultation on School Bullying Based on Sexual Orientation and Gender Iden-
tity/Expression: meeting report” (UNESCO, 2015), joka tutki LGBTI-yhteisön jäseniä aasia-
laisen koulumaailman kontekstissa.

Hollannissa tehty tutkimus ”School Outcomes of Children Raised by Same-Sex Parents: Evi-
dence from Administrative Panel Data” (Mazrekaj ym., 2020) on tarkastellut saman sukupuolen
omaavien vanhempien lasten kouluarvosanoja, sekä näiden valmistumismääriä ja luonut koko-
naisvaltaisen kuvan näiden numeraalisesta koulumenestyksestä vertailemalla koulumenestystä
muihin ryhmiin kuuluvien lasten kanssa. Tutkimus on laajuudessaan ensimmäinen, sillä tutki-
muskohteina ovat olleet kaikki vuosina 1998-2007 Hollannissa syntyneet lapset, joista 2971
kuuluu tutkittavaan tarkasti rajattuun ryhmään (Mazrekaj ym. 2020).

Sosiaalisen aseman näkökulmaa, joka tässä tutkielmassa on hieman numeraalista koulumenes-
tystä suuremmissa roolissa edustaa muun muassa Italialainen tutkimus ”Peer Microaggressions
and Social Skills among School-Age Children of Sexual Minority Parents through Assisted
Reproduction: Moderation via the Child–Teacher Relationship” (Carone ym., 2022), joka on
tutkinut saman sukupuolisten vanhempien lasten kokemia mikro-aggressioita koulumaail-
massa, sekä opettajien vaikuttamismahdollisuuksia ryhmään kuuluvien lasten kohteluun. Tut-
kimus on laajuudessaan suppeampi, kuin esimerkiksi edellä mainittu puhtaasti numeraalisten
tulosten pohdintaan keskittyvä Hollantilainen tutkimus, mutta antaa suppeudestaan huolimatta

arvokasta tietoa siitä, millaista elämä koulumaailmassa on tutkimuksen lapsille ja mitä vaikutusmahdollisuuksia opettajilla on työssään näiden lasten suhteen.

2. Tutkimus sateenkaariperheiden lapsista

2.1 Sateenkaariperheisiin kohdistuvat asenteet maailmalla

Sateenkaariperheiden lapsiin vaikuttaa luonnollisesti suoraan näiden perheitä kohtaan näkyvät asenteet, jotka vaihtelevat suuresti ympäri maailmaa. Euroopassa, jossa tutkimus sateenkaariperheistä ja näiden lapsista on laajinta, on myös sateenkaariperheiden lapsilla oletettavasti paremmat oltavat, kuin vaikka johdannossakin esimerkiksi otetussa Aasiassa, jossa vielä 2020 vain yhdessä maassa, Taiwanissa saman sukupuolinen avioliitto oli juridisesti mahdollinen (Masci ym., 2019). Tämä heijastuu myös adoption laillisuuteen, sillä sateenkaariparit eivät juridisesti saa adoptoida lapsia lähes yhdessäkään Aasian valtiossa. Konkreettisen esimerkin tästä voi nähdä LGBT-oikeuksia kartoittavan Equaldexin jatkuvasti päivittyvästä ”Same-sex adoption”-kartasta, jonka mukaan vuonna 2023 Aasian maista vain Kazakstanissa saman sukupuolisten parien on mahdollista adoptoida lapsia (Equaldex, 2023). Maissa, kuten Afganistanissa laillinen oikeus saman sukupuolisten parien adoptioon on jopa otettu vielä 2020-luvulla pois maan vallan vaihtumisen myötä 2021 (Equaldex, 2023).

Eurooppa näkyy edellä mainitussa Mascin ym. (2019) tutkimuksessa sateenkaariparien oikeuksista ja avioliittojen laillisuudesta enemmistönä kaikista maista, joissa saman sukupuoliset avioliitot ovat laillisia. Tämä listauksessa konkreettisenä näkyvä osoitus Euroopan asemasta seksuaalivähemmistöjen oikeuksien osalta liberaalina maanosana selittää osaltaan myös sitä, miksi tässäkin tutkielmassa suurin osa tutkimuskirjallisuudesta on nimenomaan eurooppalaista ja vielä tarkemmin länsieurooppalaista Itä-Euroopan ollessa yhä monelta osin asenteiltaan ja normeiltaan konservatiivisempi alue.

Itä-Euroopan eroista Länsi-Eurooppaan konkreettisia esimerkkejä antaa Tony Wesolowskyn kirjoittama artikkeli ”The Worrying Regression Of LGBT Rights In Eastern Europe” (2021). Artikkelin tuo esiin vielä 2020-luvullakin vahvasti näkyvissä olevan LGBT-yhteisön jäseniä syrjivien lakien ajamisen ja yhteisön jäseniä kohtaan jatkuvat väkivallan teot Itä-Euroopan maissa, kuten Bulgariassa, jonka pääkaupungissa ryhmä äärioikeistolaisia hyökkäsi LGBT-yhteisön jäsenten kimppuun vuonna 2021 (Wesolowsky, 2021). Myös Equaldexin (2023) ”Same-sex

Adoption”- kartoitusta katsoessa voi huomata selvän rajan läntisen ja itäisen Euroopan välillä saman sukupuolisten pariien adoption laillisuuden osalta.

Niin kutsutuista välimallin maista hyvänä esimerkkinä toimii Italia, jossa saman sukupuolisia pareja kohtaan asenteet ovat edelleen osin ongelmallisia, eikä adoptiota tai keinohedelmöitystä esimerkiksi sallittu vielä viime vuosikymmenenä maan saman sukupuolisille pareille valtion maaperällä (Riezzo ym., 2016). Myöskään avioliitot eivät ole laillisia, mutta rekisteröidyt parisuhteet laillistettiin saman sukupuolisille pareille vuonna 2016 (Equaldex, 2023). Näin ollen Italiaa voikin kutsua nimenomaan välimallin maaksi tässä kontekstissa, sillä maassa sateenkaariperheillä on lainsäädännöllisestä näkökulmasta turvalliset oltavat, mutta stigma seksuaalivähemmistöjä kohtaan näkyy edelleen vahvasti.

Esimerkiksi muista maista muun muassa Mazrekajn ym. (2020) Hollannissa toteutettu tutkimus ottaa Yhdysvallat, jossa saman sukupuoliset avioliitot ovat olleet laillisia jo 2015 vuodesta lähtien, mutta jossa esiintyy silti vielä kohtalaisissa määrin vastustusta kyseistä instituutiota kohtaan suhteellisen laajassa mittakaavassa. *Psychology and Science*-julkaisussa ilmestynyt tutkimusartikkeli ”The Effect of a Supreme Court Decision Regarding Gay Marriage on Social Norms and Personal Attitudes” (Tankard & Paluck, 2017) onkin ottanut tarkasteluun ihmisten asenteiden muuttamisen nimenomaan saman sukupuolisten pariien oikeuksien kontekstissa tutkiessaan sitä, kuinka korkeampien päätöselinten päätökset vaikuttavat kansan mielipiteisiin. Kaksi vuotta Yhdysvaltain korkeimman oikeuden tekemän linjauksen jälkeen julkaistu artikkeli toteaaakin loppupäätelmässään, että korkeimman oikeuden linjauksella saman sukupuolisten pariien avioliiton sallimisessa on ollut vahva yhteys yleisiin sosiaalisiin normeihin saman sukupuolisten avioliittoja ja yleisesti homoseksuaaleja, sekä näiden yhteisöä kohtaan. (Tankard & Paluck, 2017). Pew Research Centerin vuoden 2019 tutkimuksesta ”Changing Attitudes on Same-Sex Marriage” (2019) kuitenkin selviää, että vielä tutkimusvuonna Yhdysvaltojen kansalaisista 31 % vastusti saman sukupuolista avioliittoa sen neljän vuoden takaisesta laillistamisesta huolimatta (Pew Research Center, 2019). Yhdysvalloissa debatti saman sukupuolisesta vanhemmuudesta onkin ollut kiivaana ja näkyvänä osana politiikkaa jo ennen saman sukupuolisten pariien avioliittojen laillistamista 1990-luvulta lähtien. Esimerkiksi 2000-luvun alkupuolella Yhdysvalloissa myös poliittisesti korkeimmilla tasoilla olevat henkilöt ottivat kantaa eri osavaltioiden seksuaalivähemmistöjen mahdollisuuksiin saada lapsia. Vuonna 2005 presidentti Bush puolusteli Floridan osavaltion sisäistä kieltoa saman sukupuolisten pariien adoptiomahdollisuuksien suhteen perustelemalla tätä aiemmilla tutkimuksilla, jotka ovat näyttäneet, että

ideaalitulanteessa lapsi kasvaa avioliitossa olevien miehen ja naisen perheessä (Viitattu lähteessä Biblarz & Stacey, 2010).

2.2 Tutkimus sateenkaariperheiden lasten koulumenestyksestä

Sateenkaariperheiden lasten numeraaliset tulokset koulutuksessa ovat aihe, josta ei ole vielä tehty mittavaa tutkimusta, ja osin tämän takia onkin tärkeää ottaa kyseinen osa-alue esille. 2020 Hollannissa tehty laaja tutkimus ”School Outcomes of Children Raised by Same-Sex Parents: Evidence from Administrative Panel Data” (Mazrekaj ym., 2020) paljastaa esimerkiksi, että Hollannissa sateenkaariperheiden lapsilla on peräti 4,8 % suurempi todennäköisyys valmistua toisen asteen koulutuksesta. Tutkimus on toteutettu erittäin laajassa mittakaavassa, mutta se koskee vain yhden maan kansalaisia. Kohdemaaksi on valikoitunut Hollanti, joka on ensimmäinen samaa sukupuolta olevien avioliitot laillistanut maa (Mazrekaj ym., 2020). Luonnollisesti datan ollessa yhdestä tutkimusaiheestaan hyvin liberaalista maasta tutkimuksen perusteella ei pidä tehdä suuria ennako-oletuksia muiden maiden tilanteista eri maiden ollessa vielä 2020-luvulla hyvin eri tilanteissa seksuaalioikeuksien saralla.

Luonnollisesti myös Suomessa tilanne sateenkaariperheitä kohtaan toteutuvien asenteiden kanssa eroaa Hollannista, mutta Mazrekaj ym. tutkimusdatassa on näkökulmia, jotka voivat valottaa sateenkaariperheiden lasten ja muiden lasten koulutulosten mahdollisia eroja myös suomalaisessa kontekstissa myös Suomen ollessa liberaalimmasta päästä seksuaalivähemmistöjä koskevassa politiikassa.

Mazrekaj ym. tutkimuksen kohteeksi on otettu tarkoituksella nimenomaan lapsia, jotka ovat olleet osana sateenkaariperhettä syntymästä asti näiden ollessa kehityksellisesti eri tilanteessa lasten kanssa, jotka on esimerkiksi myöhemmällä iällä adoptoitu sateenkaariperheisiin. Tutkimus esimerkiksi osoittaa, että lapset, jotka ovat syntymästään asti olleet sateenkaarivanhempien kasvattamia pärjäävät peruskoulun päättökokeissa paremmin, kuin eri sukupuolisten vanhempien kasvattamat lapset, mutta tilanne ei välttämättä ole sama lapsilla, jotka on adoptoitu sateenkaariperheeseen myöhemmällä iällä (Mazrekaj ym., 2020).

Kuten aiemmin mainittua, Hollannin kontekstissa toisen asteen koulutukseen mennessä sateenkaariperheiden lapset valmistuvat koulutuksestaan 4,8 % todennäköisemmin, kuin eri sukupuolisten vanhempien kasvattamat lapset (Mazrekaj ym., 2020). Valmistumisen todennäköisyysero on huomattava ja jopa yllättävä, kun huomioi vielä nykyäänkin paikoitellen vallalla olevat ennakkoluulot sekä isän, että äidin tarpeesta hyvälaatuisen kasvatuksen tukena. Myös liberaaleissa maissa, kuten Suomessa viljellään yhä ajatusta molempien sukupuolten tarpeellisuudesta lapsen optimaalisessa kehityksessä, mutta Mazrekajin ym. tutkimus antaa asiasta kuvan, joka voi muuttaa yleisiä käsityksiä paitsi Suomessa, myös konservatiivisemmissä maissa.

Yhdeksi syyksi lasten parempaan koulumenestykseen voi tulkita myös Mazrekajin ym. esille tuoman vanhempien sosioekonomisten asemien eron. Esimerkiksi ruotsalaisessa pienemmän mittakaavan tutkimuksessa ”Early Health and School Outcomes for Children with Lesbian Parents: Evidence from Sweden” (Aldén ym., 2017), jossa tutkittiin spesifisti naispareja ja näiden lapsia, tullaan johtopäätökseen, että lapsia omaavat naisparit ovat yleisesti koulutetumpia ja näin myös yleisesti paremmassa sosioekonomisessa asemassa. Tästä asemasta hyötyvät naisparien lapset niin matemaattisissa ja kielellisissä testituloksissa, kuin myös terveystilastojen osalta (Aldén ym., 2017). Ruotsalaista tutkimusta tarkastellessa on kuitenkin hyvä huomioida tutkimuksen suppeus lasten osalta (57 lasta).

Numeraalisten tulosten tutkimus siis näyttää rajautuvan vielä tällä hetkellä Hollantiin, josta saatavilla on suuressa mittakaavassa tehty tutkimus, sekä Ruotsiin, jossa tehty tutkimus on suppeudestaan, sekä sukupuolittumisestaan huolimatta arvokas tiedonlähde aihetta tarkastellessa etenkin pohjoismaisessa kontekstissa. Tutkimusta numeraalisesta koulumenestyksestä tarvitaan lisää eri puolilta maailmaa ja etenkin konservatiivisemmista valtioista, joissa tilanne saattaa vaihdella Ruotsiin, Hollantiin ja muihin liberaaleihin valtioihin verrattuna.

2.3 Sateenkaariperheiden lasten sosiaalinen asema koulu yhteisöissä

Sateenkaariperheiden lasten sosiaalinen asema koulu yhteisöissä niin opettajien, kuin kanssaopilaidenkin keskuudessa on sateenkaariperheiden lasten koulumenestystä enemmän tutkittu aihe, jota onkin tarkasteltu enemmässä määrin niin kvalitatiivisen, kuin kvantitatiivisen menetelmän pohjalta. Etenkin empiirinen tutkimus aiheesta on viime vuosina ollut suosittua niin Euroopassa, kuin Amerikassakin (Cryden, 2017, Carone ym. 2022).

Caronen ym. tutkimus vuodelta 2022 tutkii kvantitatiivisella otteella sateenkaariperheiden sosiaalista asemaa Italiassa, joka on katolinen maa ja tältä osin myös esimerkiksi Mazrekajn ym. tutkimuskohdemaata Hollantia konservatiivisempi koskien saman sukupuolisia parisuhteita ja saman sukupuolisten pariin muodostamia perheitä. Italiassa saman sukupuolisilla vanhemmilla on yhä laillisia vaikeuksia saada lapsia adoption, tai keinohedelmöityksen kautta, joten saman sukupuoliset vanhemmiksi haluavat parit joutuvatkin hakemaan apua lastenhankkimiseen muista maista (Carone ym., 2022). Tutkimuksen tulos olikin, että kaksi kolmesta tutkimukseen osallistuneesta lapsesta koki jonkintasoista mikroaggressiota vähintään kerran tutkimusjakson aikana (Carone ym. 2022). Mikroaggressiot, eli huomaamattomat stereotyyppioita vahvistavat kommentit ja huomautukset ovat vain yksi, mutta sitäkin suurempi vähemmistöjen kokema väkivallan muoto etenkin koulumaailmassa, jossa ympärillä oleva ihmisryhmä kehittyy eri tahtia toistensa kanssa (Carone ym., 2022). Mikroaggressiot ovatkin usein tahattomia näitä lausuvilta tahoilta, mutta sitäkin haitallisempia niiden kohteille (Carone ym., 2022). Sateenkaariperheisiin ja näiden lapsiin kohdistuviin mikroaggressioihin voivat kuulua muun muassa heteronormatiiviset loukkaukset, kuten jonkin aihealueen, tai tavan haukkuminen ”homoksi”. Nämä lapsiin jo nuorella iällä monesti iskostuvat mikroaggressiotavat eivät välttämättä olekaan tarkoitettu nimenomaan loukkauksiksi sateenkaariyhteisöä kohtaan, mutta toimivat sellaisina ja muokkaavat sateenkaariperheiden lasten kokemusta kouluelämästä olennaisesti (Carone ym., 2022). Tutkimus osoitti, että saman sukupuolisten vanhempien lapset eivät välttämättä koe suoranaista kiusaamista muita lapsia enempää koulumaailmassa, mutta todennäköisesti kokevat sen sijaan päivittäin mikroaggressioita sanallisesti, käytöksellisesti ja ympäristönsä osalta (Carone ym., 2022). Caronen ym. (2022) tutkimus otti olennaisesti huomioon myös sen, kuinka opettajan ja lapsen välinen suhde vaikuttaa lapsen sosiaaliseen elämään mahdollisten mikroaggressioiden keskellä. Carone ym. (2022) päätyikin loppupäätelmässään siihen, että lasten kokiessa opettajiansa olevan tukevia, lämpimiä, konfliktittomia ja kritisoiattomia lasten on helpompi ja turvallisempi olla vuorovaikutuksessa kanssaopiskelijoidensa kanssa jopa mikroaggressioita huolimatta (Carone ym., 2022)

Caronen ym. (2022) tutkimus käsitteli rajatusti vain lapsia, jotka on saatu keinohedelmöityksen kautta, joten kokonaiskuvaava kaikista sateenkaariperheiden lapsista Italiassa tutkimus ei anna, mikä pitää huomioida tutkimusta arvioidessa koko tämän tutkielman sateenkaariperhediversiteettiä ajatellen. Keinohedelmöitys voi jo sinällään aiheuttaa omanlaisiaan ennakkoluuloja ja näiden kautta toteutuvia mikroaggressioita lasten kanssaopiskelijoissa etenkin maassa, jossa

keinohedelmöityksiä on rajoitettu vaihtelevin hitaasti liberaalimpaan suuntaan muuttuvin laillisin keinoin jo vuodesta 2004 (Riezzo ym., 2016). Onkin mahdollista, että nämä lapset kokevat mikroaggressioita vielä muitakin saman sukupuolisten vanhempien lapsia enemmän. Italian erotessa yleiseltä arvomaailmaltaan, sekä seksuaalivähemmistöjen oikeuksien osalta jonkin verran monista muista etenkin pohjoisemmista Euroopan maista on myös oletettavaa, että tutkimuksen tulos mikroaggressioiden määrästä ei välttämättä antaisi yhtä suuria numeraalisia tuloksia tutkimuksen toteutuessa samassa kontekstissa jossain näistä liberaalimmista maista. Stigma seksuaalivähemmistöjä kohtaan, joka näkyy kaikkialla koulutuksesta päättäviin elimiin vaikuttaa olennaisesti sateenkaariperheiden vanhempien ja tätä kautta myös näiden lasten elämiin (Carone ym., 2022). Joka tapauksessa Italiassa tehty tutkimus antaa arvokkaan pohjan muualla tehtävälle tutkimukselle niin mikroaggressioista, kuin vanhempien sukupuoleen perustuvasta kiusaamisestakin.

Mazrekaj ym. Hollannissa 2020 tehty tutkimus ei ole ainoa hollantilaisia sateenkaariperheistä ja näiden lapsista tehty tutkimus. Mazrekaj on tutkinut sateenkaariperheiden lasten sosiaalista asemaa kouluuyhteisöissä esimerkiksi näiden käytöksen osalta vuoden 2022 hänen ja kollegoidensa tutkimusartikkelissa ”Behavioral Outcomes of Children with Same-Sex Parents in The Netherlands” (Mazrekaj ym., 2022). Tutkimus toteaa esimerkiksi vanhempien stressitason heijastuvan usein vahvasti lasten käyttäytymiseen ja mahdollisiin käytöshäiriöihin (Mazrekaj ym., 2022).

Saman sukupuoliset vanhemmat kokevat Mazrekaj ym. mukaan stressiä muun muassa ennakkoluuloista ja heidän elämäänsä rajoittavista laeista (Mazrekaj ym., 2022). Tutkimus on tehty Mazrekaj ym. toisen tutkimuksen lailla myös Hollannissa, mutta tutkimus on tehty kvalitatiivisena tutkimuksena pienemmässä mittakaavassa ja vertaileekin 62 saman sukupuolisten vanhempien lasta ja 72 eri sukupuolisten vanhempien lasta keskenään. (Mazrekaj ym., 2022). Tutkimuksessa selvisi, että saman sukupuolisten vanhempien ja eri sukupuolisten vanhempien lasten välisissä käytösongelmissa ei ole juurikaan eroja, mikä luo kysymyksen siitä, miksi saman sukupuolisten vanhempien sosiaalisesta ympäristöstä aiheutuva stressi ei heijastu lapsiin yhtä vahvasti, kuin voisi olettaa (Mazrekaj ym., 2022). Tutkimus luo hypoteettisia selityksiä ja ottaa esille jälleen esimerkiksi sen, että tutkimuksen kohdemaahan on saman sukupuolisia vanhempia yleisesti tukeva ja edelläkävijämaa saman sukupuolisille pareille, jolloin saman sukupuoliset vanhemmat eivät koe samanlaista määrää mahdollisesti lapsiin heijastuvaa stressiä, kuin muilla alueilla (Mazrekaj ym., 2022).

Paula Kuosmanen ja Juha Jämsän kyselytutkimus ”Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa ja kouluissa” (2007) on yksi harvoista Suomessa toteutetuista aiheesta suuremmin sivuavista tutkimuksista. Tutkimus keskittyy suurimmilta osin sosiaali- ja terveyspalveluihin, mutta antaa myös arvokasta tietoa 2000-luvun alun tilanteesta kouluissa sateenkaariperheiden vanhempien näkökulmasta. Suomalaisia sateenkaarilapsia hoidetaan yleisesti päiväkodeissa suhteessa vähintään saman verran, kuin muitakin suomalaisten perheiden lapsia, mutta ero, joka viittaa myös Mazrekajn ym. (2020) tutkimuksen osioon sosioekonomisesta asemasta on, että suomalaisten sateenkaariperheiden lapsia hoidetaan useammin yksityisissä päiväkodeissa ja hoitopaikoissa (Kuosmanen & Jämsä, 2007).

Myös suomalaisesta tutkimuksesta ilmeni huolestuttavia piirteitä, kuten koulujen ja varhaiskasvatuksen opettajien mahdollista tietämättömyyttä sateenkaariperheiden lasten erityistarpeista ja jopa syrjintää koulutuspalveluiden piirissä (Kuosmanen & Jämsä, 2007). Tutkimuksen osalta on otettava huomioon, että tutkimuksen kysely on tehty vuonna 2006 ja Suomalainen yhteiskunta on seitsemässätoista vuodessa ottanut suuria harppauksia seksuaalitaso-arvon maailmassa. Tämän myötä yleiset asenteet ovat myös muuttuneet, vaikkakin negatiivisia tilanteita, kuten mikroaggressioita koetaan epäilemättä edelleen etenkin yleisesti konservatiivisemmissä kunnissa ja kaupungeissa, sekä näiden koulutuspalveluissa. Tutkimuksen iäkkyiden huomioiden tutkimustietoa voidaan kuitenkin hyödyntää vähintäänkin vertailemalla tuloksia tulevaisuuden tutkimustuloksiin aiheesta.

Tutkimukset sateenkaariperheiden lasten sosiaalisesta asemasta eivät kuitenkaan rajaudu yksin Eurooppaan, vaan myös esimerkiksi Yhdysvalloissa on tehty lähes yhtä paljon tutkimusta aiheesta nimenomaan kvalitatiivisessa kontekstissa. ”Marriage and Child Wellbeing Revisited” (McLanah ym., 2015) on koonnut kattavan kokoelman tutkimuksia niin avioliitoista, paridiversiteetistä, kuin myös lapsista ja näiden asemasta Yhdysvalloissa. Princetonin yliopiston alla toiminut Future of Children, joka on ”Marriage and Child Wellbeing Revisited”-julkaisun takana keskittyy julkaisuissaan suurilta osin avioliittoon ja sen vaikutuksiin lasten elämään. ”Marriage and Child Wellbeing Revisited” onkin ottanut yhdeksi näkökulmaksi julkaisuunsa nimenomaan saman sukupuoliset vanhemmat ja näiden avioliittojen, sekä vanhemmuusjärjestelyiden vaikutukset lasten asemaan niin kouluyhteisöissä, kuin muillakin elämän osa-alueilla artikkelissaan ”Marriage and Family: LGBT Individuals and Same-Sex Couples” (Gates, 2015). Artikkelissa Gates muun muassa toteaa Mazrekajn ym. (2020) tutkimuksen mukaisesti, että suuri osa sateenkaariperheiden lapsista ei ole syntynyt alun perin sateenkaariperheisiin, vaan on päätynyt tähän perhemuotoon esimerkiksi vanhemman päädyttyä parisuhteeseen saman

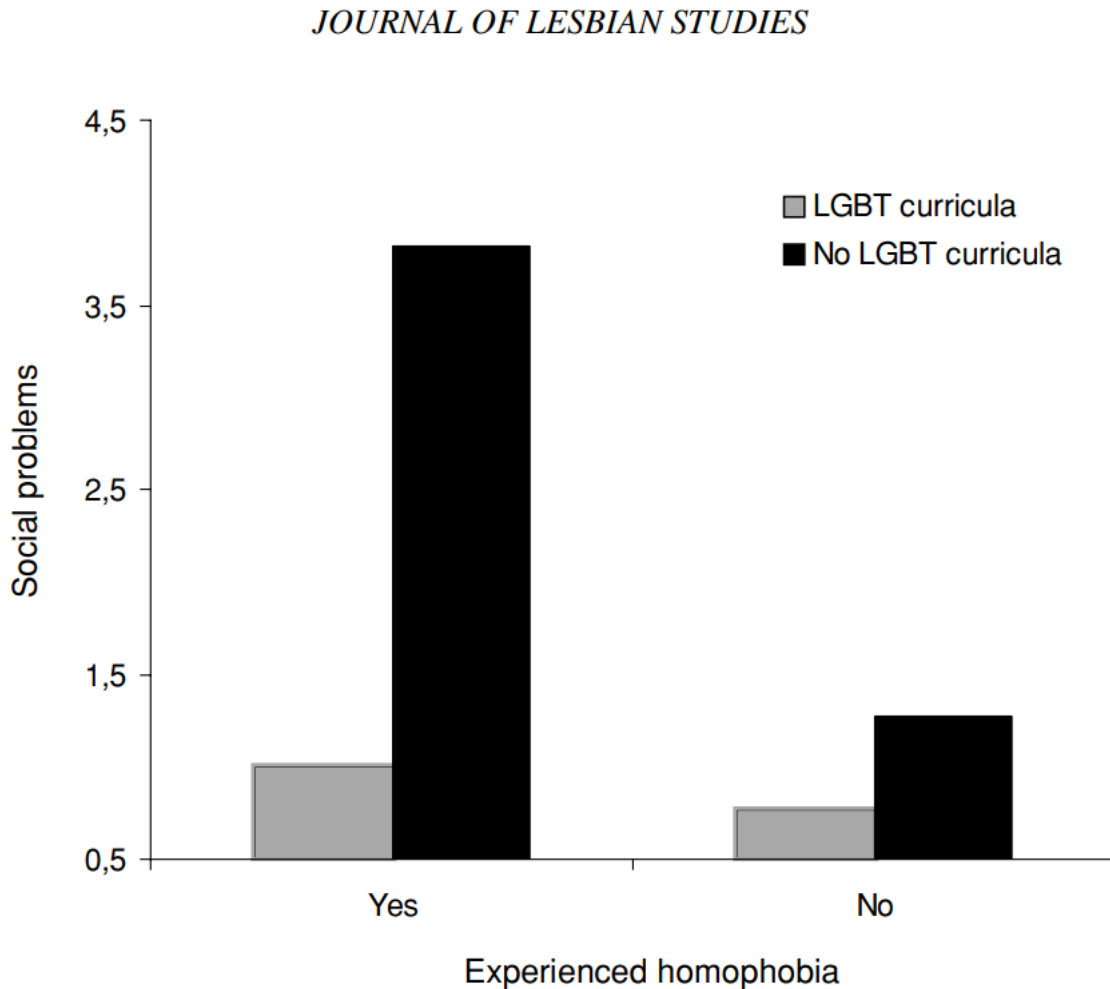

sukupuolisen henkilön kanssa. Tällaisissa tapauksissa lapsilla on havaittavissa enemmän myös kouluarjessa näkyvää huonovointisuutta perhe-elämän epätasapainon vuoksi (Gates, 2015). Kuitenkin artikkelin mukaan jo 2010-luvulla on ollut havaittavissa muutos, joka juontaa juurensa arvomaailman muutoksiin Yhdysvalloissa. Vähentyneen sosiaalisen stigman vuoksi enemmän LGBT ihmisiä tulee kaapista aikaisemmissa elämän vaiheissa (Gates, 2015). Artikkelitoteaa esimerkiksi saman sukupuolisten pariin avioliittojen olleen kymmenen vuotta aiemman julkaisun aikaan laillisia vain yhdessä osavaltiossa, kun 2015 artikkelin kirjoittamisen aikaan korkein oikeus oli laillistanut avioliitot jo koko Yhdysvalloissa. Tämän takia myös näiden ihmisten mahdolliset eri sukupuoliset suhteet vähentyvät, joten lapsia, jotka päätyvät jossain vaiheessa myöhempää elämäänsä sateenkaariperheeseen syntyy vähemmän. Lapsia, jotka syntyvät alun perin sateenkaarivanhemmille taas syntyy kehityksen takia enemmän (Gates, 2015). Gatesin omien analyysien mukaan n. 37 % LGBT-yhteisöön kuuluvista Yhdysvaltojen kansalaisista on vanhempia joko suhteesta eri sukupuolen edustajan kanssa, tai hedelmöityshoitojen, tai adoption kautta. Näin ollen jopa kuudella miljoonalla yhdysvaltalaisella lapsella on LGBT-yhteisöön kuuluva vanhempi. Kuitenkin vain 200 000 näistä lapsista on aktiivisesti saman sukupuolisten vanhempien kasvattama (Gates, 2015). Sateenkaariperheen määritelmä onkin tässäkin tapauksessa liukuva, sillä vanhemman sateenkaariyhteisöön kuulumisen ei välttämättä tarkoita automaattisesti kahden saman sukupuolen edustajan vanhemmuutta lapselle.

Bosin ym. 2008 Yhdysvalloissa toteutettu tutkimus ”The USA National Longitudinal Lesbian Family Study (NLLFS): Homophobia, Psychological Adjustment, and Protective Factors” (Bos ym., 2008), joka kohdistui nimenomaan naispareihin ja näiden lapsiin aikana seitsemän vuotta ennen Yhdysvaltojen saman sukupuolisia pareja koskevaa lakimuutosta antaa tietoa siitä, mikälaista saman sukupuolisten vanhempien lasten elämä on ollut Yhdysvalloissa ennen saman sukupuolisten avioliittojen laillistamista. Vielä Bosin ym. tutkimuksen aikaan neljäsosa tutkimukseen osallistuneista äideistä sanoi lastensa kokeneen syrjintää koulutovereiltaan vanhempiensa seksuaalisuuden vuoksi (Bos ym., 2008). Bos ym. kuitenkin toteaa aiempaan tutkimukseensa (Bos & Van Balen, 2008) viitaten, että saman sukupuolisten vanhempien lasten itsesuojelukykyä ympäröivää stigmaattista ajattelua vastaan voi auttaa, jos lapset viettävät aikaa myös muiden samanlaisen perherakenteen omaavien lasten kanssa (Bos ym., 2008).

Bosin ym. (2008) tutkimus tutki osana tutkimustaan sitä, vaikuttaako koulun sisäinen opetussuunnitelma ja sen inklusiivisuus nimenomaan LGBT-yhteisön osalta lasten mahdollisiin sosiaalisiin ongelmiin, joita voi seurata syrjinnästä ja kiusaamisesta. Yhteys sosiaalisten ongelmien ja LGBT-opetuksen välillä olikin huomattava, sillä kouluissa, joissa oli käytössä LGBT-opetus

osana opetussuunnitelmaa tutkimuksen kohdelapset kehittivät paljon vähemmän homofobiasta seuranneita käytöshäiriöitä (Bos ym., 2008).

(Bos ym., 2008).

2.4 Sateenkaariperheiden lapsia koskevan tutkimuksen kritiikki

Sateenkaariperheiden lasten tutkimuksen suppeudesta huolimatta tutkimusta aiheesta on tehty viimeisten vuosikymmenien aikana kasvavissa määrin ja tutkimus, sekä sen tavat ovat herättäneet toivotun keskustelun mukana myös kritiikkiä siitä, millä tavoin tutkimustietoa on kerätty ja mitkä ovat olleet perimmäiset syyt tutkimusten takana. Doug Allenin kirjallisuusarvostelu ”More Heat Than Light: A Critical Assessment of the Same-Sex Parenting Literature” (2015)

arvioi aiheesta tehtyjä tutkimuksia 60 eri tutkimuksen pohjalta ja toteaa esimerkiksi tutkimuskohteiden valintamenetelmien olevan monessa tapauksessa kyseenalaisia ja tutkimuksen objektiivisuutta mahdollisesti vähentäviä (Allen, 2015). Lisäksi Allen kritisoi jo kirjallisuusarvionsa alussa sitä, että suurella osalla tutkimusten tekijöistä vaikuttaa olevan tutkimuksensa taustalla yleisten tutkimusperiaatteiden vastaisesti henkilökohtainen agenda, joka ajaa tutkimuksen suuntaa (Allen, 2015). Esimerkkinä tutkimusten mahdollisesta virheellisyydestä voi pitää esimerkiksi sitä, että Allenin arvostelemista kuudestakymmenestä tutkimuksesta vain kuudesosa käytti akateemisesti valideja todennäköisyyksiin perustuvia otantamenetelmiä, kun loput olivat valikoineet tutkimuksensa kohteet usein eri epäjohdonmukaisin menetelmin esimerkiksi värämällä näitä ”—vanhempainfoorumeilta, homoseksuaaleille suunnatuilta verkkosivuilta, adoptiovertaistukiryhmistä ja netissä toimilta edunvalvontajärjestöiltä” (Allen, 2015). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on aina riski siihen, että kirjoittajan oma mielipide ja agenda näkyy vahvasti lopullisessa tutkimuksessa objektiivisista pyrkimyksistä huolimatta. Etenkin aiheen ollessa näinkin vahvasti kokemuksiin perustuva on hyvä huomioida, että tutkimukset todellakin saattavat olla jo premisseiltään puolueellisia, vaikka tutkija olisi pyrkinyt tieteelliseen objektiivisuuteen. Kritiikki tutkimuksia kohtaan onkin monilta osin aiheellista niin Allenin, kuin esimerkiksi Anderssonin ym. (2006) samasta aiheesta aiemmin tekemässä kirjallisuusarviossa.

Allen kuitenkin toteaa, että arviossaan arvostelemiensa tutkimusten premisseistä ja näiden mahdollisesta subjektiivisuudesta huolimatta kyseiset tutkimukset tuovat arvokasta tietoa tutkimuskohteista ja voivat auttaa tutkijoita suunnittelemaan parempia tieteellisiä tutkimuksia (Allen, 2015).

Myös ”Journal of Marriage and Family”-lehdessä julkaistu tutkimuskirjallisuuskatsaus ”Sexual- and Gender-Minority Families: A 2010 to 2020 Decade in Review” (Reczek, 2020) artikkeli ottaa kriittisen kannan viime vuosikymmenen tutkimukseen niin seksuaalivähemmistöistä, kuin myös sateenkaariperheistä. Yksi tärkeimmistä kritiikeistä, mitä Reczek esittää on tutkimusten ihmisdiversiteetin vähyys. Artikkelin keskittyy suurilta osin yhdysvaltalaiseen tutkimukseen, josta suurin osa puolestaan keskittyy vain tietynlaisiin sateenkaariperheisiin ja pareihin (Reczek, 2020). Artikkelin huomioi esimerkiksi sen, että saman sukupuolisiin pareihin voi kuulua niin homoseksuaaleja, bi-seksuaaleja, kuin myös esimerkiksi pan-seksuaaleja, joilla kaikilla voi olla erilaisia haasteita omissa elämässään ja parisuhteissaan. Näin ollen tutkimus vain cis-sukupuolisista homoseksuaalipareista ja vanhemmista on osin vajavaista (Reczek, 2020).

3. Pohdinta

3.1 Kulttuuristen erojen vaikutukset sateenkaariperheiden lasten elämään

Sateenkaariperheiden lasten aseman kontekstiltaan yhtenevän tutkimuksen vähäisyyden vuoksi on vaikeaa tehdä kattavaa ja laajasti paikkansa pitävää, tai lopputulemaltaan yleistävää tutkielmaa. Jo olemassa olevat tutkimukset, joita tässäkin tutkielmassa hyödynnetään ovat monilta eri niin tieteellisiltä, kuin myös maa-alueilta, joiden poliittisessa ja kulttuuri-ilmapiirissä on laajoja eroja, eikä esimerkiksi samoista maasta ole useampia saman kontekstin tutkimuksia Hollannissa tehtyjä kahta Mazrekajn ym. (2020, 2022) tekemää tutkimusta lukuun ottamatta. Näin ollen tutkielman pohdiskelevan osuuden tarkoitus ei ole tiivistää, tai luoda konklusiivista kuvaa kaikkien sateenkaarilasten asemasta ympäri maailmaa, vaan enemmän luoda suuntaa antava kuva aiheesta tulevaa tutkimusta varten. Länsimaiden ollessa monin osin arvoiltaan yhteneväisiä on näissäkin kuitenkin vielä suuria eroja arvomaailmoissa seksuaalivähemmistöjen ja etenkin näiden vanhemmuuden suhteen. Konkreettisenä esimerkkinä tästä voi nähdä esimerkiksi Italian, Hollannin ja Yhdysvaltojen erot yleisissä arvomaailmoissa ja lakisäädöksissä (Mazrekaj ym., 2020, Carone ym., 2022, Pew Research Center, 2019).

3.2 Yhteneväisyyksien löytäminen

Caronen ym. (2022) ja Mazrekajn ym. (2020, 2022) tutkimuksia tarkastellessa ja näistä saatuihin tietoihin pohjatessa voi luoda suuntaa antavan kuvan siitä, minkälainen sateenkaariperheiden asema voi olla yleisesti ottaen suuressa osassa länsimaita tutkimusten ollessa kahdesta arvomaailmoiltaan erilaisesta länsimaasta. Luonnollisesti nämä tässä tutkielmassa käytetyistä Euroopassa tehdyistä tutkimuksista laajimmat pohjatutkimukset ovat vain kahdesta eri maasta, mutta esimerkiksi Mazrekajn ym. (2020, 2022) tutkimusten tulokset antavat ymmärtää, että tilanne voisi olla samanlainen muuallakin ajatusmaailmaltaan liberaalimmassa Länsi-Euroo-

passa. Tutkimukset antavat muun muassa osviittaa sateenkaariperheiden vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutuksista lastensa koulumenestykseen, sekä sosiaaliseen asemaan ja tutkimuksen esille tuomat lopputulokseen vaikuttavat premissit sateenkaarivanhempien vanhemmuudelle ovat samat laajalti myös muualla länsimaissa.

Lasten numeraalista koulumenestyksestä ajatellen voikin todeta ainakin läntisen Euroopan osalta, että sateenkaariperheiden lapset menestyvät vähintään yhtä hyvin koulussa muihin lapsiin verrattuna. Mazrekajn ym. (2020), sekä Aldénin (2017) tutkimukset Hollannin ja Ruotsin konteksteissa antavatkin viitteitä siitä, mitä sateenkaariperheiden lasten koulumenestys voi olla muissakin saman sukupuoliset parit ja näiden perheenperustamisen sallivissa kulttuureissa ja valtioissa.

3.3 Sosiaalisen aseman tutkiminen ja parantaminen

Sosiaalisen aseman osalta sateenkaariperheiden lasten tilanne on monisyisempi jo tutkimustenkin valossa. Siinä missä numeraalisten koulutulosten tutkimuksessa koulutulosten erot vaikuttavat yhteneväisiltä, esimerkiksi jo Mazrekajn ym. (2020, 2022) tutkimuksia tarkastellessa voi huomata, että sosiaalisen aseman tutkimus on monipuolisempaa, mutta myös monimutkaisempaa. Esimerkiksi Mazrekajn ym. (2022) alkuoletus siitä, että saman sukupuolisten vanhempien seksuaalisuuttaan koskeva stressi siirtyisi lapsille ja aiheuttaisi mahdollisesti enemmän käyttäshäiriöitä verrattuna eri sukupuolisten vanhempien kasvattamiin lapsiin todetaan tutkimuksessa vääräksi olettamukseksi tutkimuksen kontekstissa Hollannissa. Toisaalta taas Caronen ym. (2022) ja Kuosmasen & Jämsän (2007) tutkimukset Italiasta ja Suomesta antavat käsityksen toisenlaisesta sosiaalisen aseman huonommuudesta sateenkaariperheiden ja näiden lasten kokiessa koulumaailmassa niin liberaalissa Suomessa, kuin myös suurilta osin uskonnollisista syistä rajoittuneemmassa Italiassa samanlaisia mikroaggressioita ennakkoluulojen ja mahdollisen syrjinnän muodoissa. Suomalaisen tutkimuksen edustaessa kuitenkin jo vanhempaa tutkimustietoa Caronen ym. (2022) tutkimusta ei voi kuitenkaan suoraan verrata Kuosmasen & Jämsän (2007) tutkimukseen, vaan tutkimuksia pitää katsoa eri ajanjaksojen linssien läpi. Jos Kuosmasen & Jämsän (2007) tutkimus toteutettaisi tänä päivänä suomalaisessa kontekstissa, olisi tulos todennäköisesti jossain määrin erilainen. Joka tapauksessa myös sosiaalista asemaa

pohtiessa asenteiden yleinen muuttaminen eri maiden konteksteissa tulee jälleen esiin. Esimerkiksi Tankardin & Paluckin (2017) tutkimus korkeampien tahojen, kuten eri oikeusasteiden antamista päätöksistä ja niiden vaikutuksista kansan yleisiin mielipiteisiin ja arvoihin antaa kuvan siitä, mitä vaikutuksia sateenkaariperheisiin ja näiden lapsiin olisi sillä, jos useammassa maissa näiden olemassaolo ei olisi enää niin stigmatisoitua, vaan esimerkiksi saman sukupuoliset avioliitot laillistettaisiin ja saman sukupuolisille pareille annettaisiin mahdollisuus hankkia lapsia. Nämä laillistamistoimenpiteet toki on tehty jo suuressa osassa länsimaita, mutta vaikutukset näistä laillistamistoimenpiteistä näkyvät vain näissä liberaaleissa maissa, eikä vielä esimerkiksi Itä-Euroopassa, kuten Wesolowskyn (2021) artikkelista käy ilmi huolestuttavalla tavalla.

Sateenkaariperheiden lasten sosiaaliseen asemaan vaikuttaa vahvasti edellä mainitut yleinen ilmapiiri ja yleiset asenteet seksuaalivähemmistöjä kohtaan, mutta asenteiden muuttamiseksi ja mahdollisen syrjinnän ja mikroaggressioiden, sekä näistä seuraavien käytöshäiriöiden vähentämiseksi nimenomaan koulumaailman kontekstissa on tärkeää ajatella, mitä koulujen opettajakunnat ja ylempien tasojen koulutushenkilöstö voivat tehdä. Muun muassa Bosin ym. (2008) tutkimus antaa ymmärtää, että koulujen sisäisellä viestinnällä ja omalla esimerkillä on suuri merkitys yleisten asenteiden ja myös asenteisiin suhtautumisen suhteen. Esimerkiksi Suomessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) seksuaali-identiteettiin ja viitataan yleisessä arvoperustassa kaksi kertaa: ”Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, *seksuaalisen suuntautumisen*, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014), sekä ”Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja *seksuaalisuudesta* kehittyä” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Suomen ollessa yksi maailman edelläkävijöistä seksuaalioikeuksissa onkin osin hämmäntävää, että suomalaisen koulutuksen kaikkia ohjaavassa opetussuunnitelmassa ei ole minkäänlaista konkreettista LGBT-opetusta ennen yläastetta, jolloin seksuaalisuudet käydään läpi terveystiedon opetuksessa osana muuta opetusta.

4. Loppupäätelmä

Sekä kvantitatiivisia, että kvalitatiivisia aspekteja ja näistä tehtyjä tutkimuksia vertailemalla voi todeta, että alueellisista ja kulttuurillisista eroista huolimatta sateenkaariperheiden lasten asemassa voi nähdä paljon yhteneväisyyksiä etenkin näiden sosiaalisessa asemassa. Yhteneväisyydet vahvistavat premissiä siitä, että nämä lapset muodostavat oman mikrokkulttuurinsa ja että näitä yhdistäviä tekijöitä, sekä näiden lasten elämää on tutkittava entistä tarkemmin, jotta ilmiöstä saadaan kattavampaa kuvaa ja mahdollisiin epäkohtiin voi kouluissa suhtautua parhaalla mahdollisella tavalla.

Sateenkaariperheiden lasten numeraalisten tulosten tutkimuksen ollessa hyvin vähäistä kyseisestä aiheesta ei voida tehdä vielä tässä vaiheessa konklusiivisia johtopäätöksiä koko maailmaa, tai edes läntistä maailmaa koskien. Liberaalimmista maista, kuten tässäkin tutkielmassa käsitellyistä tutkimuksista omaavista Hollannista ja Ruotsista voi päätellä, että sateenkaarilasten asema numeraalisen koulumenestyksen osalta on hyvä, ja näissä maissa jopa parempi kuin eri sukupuoliset vanhemmat omaavilla lapsilla. Kuitenkin etenkin konservatiivisemmista maista numeraalisen koulumenestyksen tutkimus on niin vajavaista vielä tätä tutkielmaa tehdessä, ettei näitä koskien voida tehdä edes suuntaa antavia oletuksia näiden maiden sateenkaariperheiden lasten numeraalisesta koulumenestyksestä. Konklusiivisesti voi kuitenkin sanoa, että sateenkaarilasten numeraaliseen koulumenestykseen vaikuttavat olennaisesti mm. vanhempien sosioekonominen asema, joka yleisesti vaikuttaa olevan saman sukupuolisilla vanhemmilla hyvä niin Mazrekajn ym. (2020), kuin myös Aldénin ym. (2017) tutkimusten perusteella.

Sateenkaariperheiden lasten sosiaalisesta asemasta voi sen sijaan tehdä numeraalisia tuloksia paljonkin kattavamman, joskin vähemmän yksiselitteisen johtopäätelmän tutkimusmateriaalin ollessa monipuolisempaa ja laajempaa niin kulttuuriympäristöjen, kuin alueellisten erojenkin mukaan. Mazrekajn ym. (2020, 2022) suhteellisen tuore ja sitäkin laajempi tutkimuspohja antaa paljon tietoa numeraalisten tulosten lisäksi myös lasten sosioekonomisesta asemasta tuomalla esiin kattavasti tietoa ja antamalla premissejä esimerkiksi sateenkaariperheiden vanhempien yleisestä asemasta, joka heijastuu myös lasten elämään vahvasti. Etenkin Mazrekajn ym. (2022) tutkimuksesta voi nähdä jopa yllättäviä merkkejä siitä, kuinka vanhempien seksuaalisuudestaan kokema stressi ei välttämättä heijastukaan suoraan lapsiin, eikä näin ollen vaikuta lasten käyttökseen kouluympäristöissä ainakaan tutkimuksen kontekstimaassa Hollannissa.

Caronen ym. (2022) tutkimus Italian sateenkaariperheidenlasten asemasta kouluyhteisöissä, sekä näiden kokemista mikroaggressioista taas kertoo paljon yleiseltä arvopohjaltaan konservatiivisempien maiden tilanteesta ja antaa arvokasta tietoa siitä, kuinka ympäristö ja ylemmiltä tahoilta asti heijastuva stigma omaa yhteisöä kohtaan vaikuttaa yleisesti siihen, millaista elämä sateenkaariperheiden lapsille on koulumaailmassa mikroaggressioiden keskellä.

Kuitenkin Bosin ym. (2008) ja Bosin & van Balenin (2008) tutkimukset antavat kuitenkin keinoja mahdollisten mikroaggressioiden ja muun kouluissa sateenkaariperheiden lapsia kohtaan syrjinnän kitkemiseen ja toisaalta myös näistä seuraavien käytöshäiriöiden vähentämiseen. Koulujen lisätessä LGBT-opetusta eri puolilla läntistä maailmaa on oletettavaa Bosin ym. (2008) tutkimuksen mukaisesti, että sateenkaariperheiden lasten käytöshäiriöt, jotka johtuvat mikroaggressioista ja syrjinnästä vähenevät huomattavasti.

Tutkimuspohja, joka tässä kandidaatin tutkielmassa on käyty läpi on monista yhteneväisyyksistä huolimatta niin laaja, että täysin konklusiivista johtopäätöstä sateenkaariperheiden lasten asemasta sosiaalisesti, tai koulumenestyksen osalta on mahdotonta tehdä ilman lisätutkimuksia samat arvopohjat omaavissa ympäristöissä. Mazrekajn ym. (2020, 2022), sekä Bosin ym. (2008) ja Bosin & van Balenin (2008) toisiaan täydentävät tutkimukset samoista kohdemaista luovat hyvän perustan eri aspekteja vertaileville tutkimuksille, mutta etenkin pohjoismaista, kuten Suomesta, josta tuorein aihetta sivuava tutkimus on toissa vuosikymmeneltä (Kuosmanen & Jämsä, 2007) tuoreemmalle tutkimustiedolle on suuri tarve ennen kattavien johtopäätelmien tekemistä.

Lähteet / References

Aldén, L., Björklund, A., & Hammarstedt, M. (2017). *Discussion PaPer series Early Health and School Outcomes for Children with Lesbian Parents: Evidence from Sweden.*

www.iza.org

Allen, D. (2015). More Heat Than Light: A Critical Assessment of the Same-Sex Parenting Literature, 1995–2013. *Marriage and Family Review*, 51(2), 154–182.

<https://doi.org/10.1080/01494929.2015.1033317>

Andersson, G., Noack, T., Seierstad, A., & Weedon, H. (2006). The Demographics of Same-Sex Marriages in. In *Fekjaer Source: Demography* (Vol. 43, Issue 1, s. 81-82).

Bos, H., Gartrell, N., Peyser, H., & van Balen, F. (2008). The USA National Longitudinal Lesbian Family Study (NLLFS): Homophobia, psychological adjustment, and protective factors. *Journal of Lesbian Studies*, 12(4), 455–471.

<https://doi.org/10.1080/10894160802278630>

Bos, H. M. W., & van Balen, F. (2008). Children in planned lesbian families: Stigmatisation, psychological adjustment and protective factors. *Culture, Health and Sexuality*, 10(3), 221–236. <https://doi.org/10.1080/13691050701601702>

Farr, R. H. (2017). Does parental sexual orientation matter? A longitudinal follow-up of adoptive families with school-age children. *Developmental Psychology*, 53(2), 252–264.

<https://doi.org/10.1037/dev0000228>

Carone, N., Innocenzi, E., & Lingardi, V. (2022). Peer Microaggressions and Social Skills among School-Age Children of Sexual Minority Parents through Assisted Reproduction: Moderation via the Child–Teacher Relationship. *Journal of Youth and Adolescence*, 51(6), 1210–1229. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01588-3>

Cryden, P.L. (2017). *Straight Expectations : The Story of a Family in Transition.*

Equaldex. *LGBT Rights in Italy.* Equaldex. (sivulla käyty 6.5.2023).

Equaldex. *Same-sex adoption.* Equaldex. (sivulla käyty 6.5.2023).

Kuosmanen, P & Jämsä, J. (2007). *Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalveissa ja kouluissa*. Edita Prima Oy.

Lamme, L. L., & Lamme, L. A. (2002). *Embracing Diversity: Effective Teaching > Module 2 > Reading: Welcoming Children from Gay Families into Our Schools Welcoming Children from Gay Families into Our Schools*.

Lipasti, L. & Pietiläinen, M. (2020, September 11). *Sateenkaariperheiden määrä kasvaa – osa perheistä jää tilastoissa yhä piiloon*. Tieto & Trendit.

Masci, D., Sciupac, E. P., & Lipka, M. (2019). *Gay Marriage Around the World*. Pew Research Center.

Mazrekaj, D., de Witte, K., & Cabus, S. (2020). School Outcomes of Children Raised by Same-Sex Parents: Evidence from Administrative Panel Data. *American Sociological Review*, 85(5), 830–856. <https://doi.org/10.1177/0003122420957249>

Mazrekaj, D., Fischer, M. M., & Bos, H. M. W. (2022). Behavioral Outcomes of Children with Same-Sex Parents in The Netherlands. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), 5922. <https://doi.org/10.3390/ijerph19105922>

McLanahan Editor-in-Chief, S., Wellbeing, C., Tod, W. S., Currie Senior Editor, J. M., Haskins Senior Editor, R., Elena Rouse, C., McDonald Associate Editor, K., Wallace Managing Editor, J., Markman-Pithers Outreach Director, L., Cencula, S., Leidy Communications Coordinator, R., & Merone, T. (n.d.). *Marriage and Child Wellbeing Revisited*. www.futureofchildren.org

Office Bangkok, U., Bureau for Education in Asia, R., & Pacific, the. (n.d.). *Asia-Pacific Consultation on School Bullying based on Sexual Orientation and Gender Identity/Expression, 15-17 June 2015, Bangkok, Thailand: meeting report; 2015*. <http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, Opetushallitus (2014).

Pew Research Center. (2019). *Changing Attitudes on Same-Sex Marriage | Pew Research Center* <https://www.pewresearch.org/religion/fact-sheet/changing-attitudes-on-gay-marriage/>
Public opinion on same-sex marriage Public opinion on same-sex marriage. <https://www.pewresearch.org/religion/fact-sheet/changing-attitudes-on-gay-marriage/>

Reczek, C. (2020). Sexual- and Gender-Minority Families: A 2010 to 2020 Decade in Review. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 300–325. <https://doi.org/10.1111/jomf.12607>

Tankard, M. E., & Paluck, E. L. (2017). The Effect of a Supreme Court Decision Regarding Gay Marriage on Social Norms and Personal Attitudes. *Psychological Science*, 28(9), 1334–1344. <https://doi.org/10.1177/0956797617709594>

Tankard, M. E., & Paluck, E. L. (2017). The Effect of a Supreme Court Decision Regarding Gay Marriage on Social Norms and Personal Attitudes. *Psychological Science*, 28(9), 1334–1344. <https://doi.org/10.1177/0956797617709594>

United Nations Development Programme. *Being LGBTI in Asia and the Pacific*. UNDP. (sivulla käyty 7.5.2023)

Wesolowsky, T. (2021). The Worrying Regression Of LGBT Rights In Eastern Europe. *Radio Free Europe*.